



Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ
про результати відвідування
комунальної установи
Хорошевський геріатричний пансіонат

05.08.2025

м. Київ, 2025

I. ВСТУП

Для виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, на підставі статей 13, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 05.08.2025 групою НПМ здійснено відвідування комунальної установи Хорошевський геріатричний пансіонат (далі – пансіонат, заклад).

Відвідування здійснювали члени групи НПМ:

Черевко Марина Іванівна, головний спеціаліст відділу реалізації національного превентивного механізму в закладах соціального забезпечення та освіти Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Круцюк Антон Володимирович, заступник начальника відділу реалізації національного превентивного механізму в закладах соціального забезпечення та освіти Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Демура Марина Ігорівна, представник громадської організації;

Боюк Лариса Тимофіївна, представник громадської організації;

Єгоров Владислав Олександрович, представник громадської організації;

Макогон Дмитро Олександрович, представник громадської організації;

Климчук Євгеній Анатолійович, представник громадської організації.

Загальна інформація.

Пансіонат знаходиться за адресою: вулиця Сонячна, 2, селище Хорошеве, Харківський район, Харківська область, 62466.

Директор закладу: Мельник Олександр Михайлович.

Згідно з Положенням про комунальну установу Хорошевський геріатричний пансіонат, затвердженим рішенням Харківської обласної ради від 26.06.2025 № 1253-VIII, пансіонат є стаціонарним інтернатним закладом соціального захисту, що утворюється для цілодобового проживання (перебування) та догляду за громадянами похилого віку та особами, які за станом здоров'я потребують стороннього догляду, соціально-побутового і медичного обслуговування, соціальних послуг та комплексу реабілітаційних заходів.

Заклад розрахований на перебування 310 осіб. На день відвідування у пансіонаті перебувало 348 підопічних (251 жінка та 97 чоловіків), серед яких: ліжкових хворих – 131 особа; підопічних, які віднесені до маломобільних груп населення – 52; 224 підопічним закладу встановлено групи інвалідності. 36 підопічних закладу мають статус внутрішньо переміщених осіб.

Заклад у 2024 році профінансовано на суму 43 458 328, 60 грн та отримано благодійної допомоги на суму 5 026 053, 82 грн.

У 2025 році (станом на 01.07.2025) заклад профінансовано на суму 28 496 324, 59 грн.

Штатна чисельність працівників пансіонату складає 177,0 штатних одиниць, з яких 110,5 штатних одиниць – медичний персонал, у тому числі: лікар загальної практики-сімейний лікар 2 категорії – 1,0 шт. од.; лікар-терапевт вищої категорії – 2,0 шт. од.; лікар-стоматолог I категорії – 0,5 шт. од.; лікар-психіатр вищої категорії – 1 шт. од.; лікар акушер-гінеколог 2 категорії – 0,5 шт. од., сестра медична старша – 1 шт. од.; сестра медична вищої категорії – 12,5 шт. од.; сестра медична 1 категорії – 4 шт. од.; сестра медична 2 категорії – 1,0 шт. од.; сестра медична з дієтичного харчування вищої категорії – 1 шт. од.; сестра медична з лікувальної фізкультури 1 категорії – 1,0 шт. од.; молодша медична сестра (санітарка-палатна) – 56 шт. од.; молодша медична сестра (санітарка-ванниця) – 11,5 шт. од.; молодша медична сестра (санітарка-прибиральниця) – 6,0 шт. од.; молодша медична сестра (санітарка-роздавальниця) - 8,0 шт. од.

Згідно з тарифікаційним списком працівників станом на день проведення відвідування у закладі наявні 16 вакантних посад.

Пансіонатом отримано безстрокову ліцензію Міністерства охорони здоров'я України (від 06.06.2013 серія АЕ №197984) на медичну практику за спеціальностями: терапія, психіатрія, хірургія, стоматологія; за спеціальностями молодших спеціалістів з медичною освітою: сестринська справа, лаборантська справа (клініка).

У зв'язку з відсутністю у штаті пансіонату лікаря-психіатра, закладом укладено договір про співпрацю з комунальним некомерційним підприємством Харківської обласної ради «Обласна клінічна психіатрична лікарня № 3» (далі – психіатрична лікарня). Спеціалісти психіатричної лікарні здійснюють огляд та надають медичну допомогу підопічним пансіонату, які мають стійкі психічні розлади. У разі потреби у стаціонарному лікуванні такі підопічні направляються до психіатричної лікарні.

На день відвідування усі підопічні мають укладені декларації про вибір лікаря, який надає первинну медичну допомогу, та отримують медичні послуги, передбачені програмою державних гарантій медичного обслуговування населення у 2025 році, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 24.12.2024 № 1503.

Зі слів адміністрації закладу, бригада екстреної (швидкої) медичної допомоги прибуває до закладу у випадку виклику в установлений законодавством час.

Особи з інвалідністю забезпечені засобами для пересування: кріслами-колісними, палицями, милицями та іншими засобами реабілітації згідно з індивідуальними програмами реабілітації.

На кожного підопічного ведуться особові справи, укладаються договори про надання соціальної послуги.

У 2024 році у закладі померло 58 підопічних (причиною смерті здебільшого встановлено серцево-судинні захворювання).

У 2025 році у закладі померло 24 підопічних (причиною смерті здебільшого встановлено серцево-судинні захворювання).

Підопічні забезпечені чотириразовим харчуванням. У закладі наявне дієтичне та перспективне меню.

У приміщенні харчоблоку дотримано належні санітарно-гігієнічні умови: робочі поверхні та посуд чисті, витяжка в належному стані. Працівники, які залучені до робіт у харчоблоці, вчасно проходять медичні огляди, що підтверджено відповідними записами в особистих медичних книжках.

З метою контролю за дотриманням якості та безпечності харчових продуктів при приготуванні і реалізації готової продукції від кожної партії приготовлених страв кухарем відбирається добова проба.

Сума витрат на харчування на одну особу на день у закладі складає 135,96 грн, а сума витрат на медикаменти на одну особу на день складає 22,19 грн.

Територія пансіонату огорожена та озеленена (фото 1 – 3). На території облаштовано зони для відпочинку підопічних, а саме відкриті альтанки та лави для відпочинку на свіжому повітрі (фото 4 – 6).

Підопічні закладу проживають у двох житлових корпусах. Розподіл підопічних по корпусах та кімнатах здійснюється медичним персоналом з урахуванням побажань, індивідуальних особливостей, віку, діагнозу та стану здоров'я підопічних.

Житлові корпуси та приміщення харчоблоку обладнані автоматичною пожежною сигналізацією, ведеться облік вогнегасників та забезпечено їх своєчасне обслуговування.

У закладі наявний план евакуації підопічних на випадок пожежі, затверджений директором пансіонату.

У житлових корпусах вікна не заграбовані.

Групою НПМ встановлено належний рівень дотримання персоналом закладу санітарно-гігієнічних вимог та дезінфекційних заходів.

У житлових кімнатах закладу проживає від одного до п'яти підопічних (фото 7, 8).

Природне та штучне освітлення в житлових кімнатах закладу задовільне.

Підопічні користуються власними речами, в тому числі мобільними телефонами. У деяких житлових кімнатах є телевізори, комп'ютери та інша побутова техніка.

Підопічні закладу забезпечені сезонним одягом.

Для здійснення санітарно-гігієнічних процедур облаштовано душові кімнати, а також проводяться банні дні.

У закладі функціонує бібліотека (фото 9).

Перукарські послуги підопічним надаються штатним перукарем.

Підопічні відвідують різноманітні гуртки (літературне мистецтво, співи, швейна справа, шахи, малювання тощо) (фото 10, 11).

У пансіонаті облаштовано молитовну кімнату (фото 12), за потреби до пансіонату навідуються священнослужителі різних конфесій.

Також підопічні закладу мають можливість самостійно відвідувати магазин, що розташований поблизу.

На інформаційних стендах закладу наявна інформація про права і обов'язки підопічних, адреси і контактні дані посадових осіб, до яких підопічні та персонал можуть звернутися у разі порушення їх прав, інформація про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини тощо.

У закладі наявні генератори для забезпечення електропостачання пансіонату на випадок екстрених чи аварійних відключень електроенергії.

Під час відвідування відбулося конфіденційне спілкування з 146 підопічними та 14 працівниками закладу.

Скарг на жорстоке поводження, якість догляду та умови проживання від підопічних до групи НПМ не надходило.

II. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

Порушення права на життя та безпеку (стаття 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 27 Конституції України).

1. У порушення пункту 7 розділу XVII Державного стандарту стаціонарного догляду за особами, які втратили здатність до самообслуговування чи не набули такої здатності, затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 29.02.2016 № 198, абзацу 2 підпункту 2 пункту 5 Критеріїв діяльності надавачів соціальних послуг, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2020 № 185, статей 19, 20 Кодексу цивільного захисту України у закладі відсутні захисні споруди (укриття) або інші підвальні приміщення, які можуть використовуватись як укриття.

У разі оголошення сигналу «Повітряна тривога» у регіоні підопічні продовжують перебувати у житлових кімнатах.

Порушення права на достатній життєвий рівень, що включає достатнє харчування, одяг, житло (стаття 48 Конституції України, стаття 5 Закону України «Про психіатричну допомогу»).

2. Групою НПМ встановлено, що підопічні вживають воду із системи централізованого водопостачання, яка має жовтуватий відтінок та містить видимий осад (фото 13–15). За своїми органолептичними та санітарними характеристиками така вода є непридатною для споживання людиною.

Відповідно до положень статті 11 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права та статті 25 Конвенції про права осіб з інвалідністю, кожна особа має право на доступ до чистої питної води та належний рівень життя, що включає здоров'я та безпечні умови проживання.

Також вживання підопічними води неналежної якості порушує вимоги національного законодавства, а саме: статтю 4 Закону України «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення», а також Державні санітарні норми та правила «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною», затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 12.05.2010 № 400, відповідно до яких вода має бути безбарвною, без запаху та сторонніх домішок.

Надання підопічним закладу води неналежної якості із централізованого водопостачання створює ризики для життя і здоров'я осіб, які перебувають у закладі, та свідчить про невиконання державою зобов'язань щодо дотримання національного законодавства та міжнародних стандартів у сфері прав людини.

3. В окремих кімнатах корпусу для ліжкових хворих підопічних на ліжках розміщені дерев'яні щити, що підкладені під зношені матраци (фото 16 - 18). Зазначена конструкція є недопустимою в закладах соціального захисту населення, оскільки може нести загрозу здоров'ю підопічних. Окрім того, більшість ліжок пансіонату є застарілими та потребують оновлення.

Європейський комітет з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (далі – КЗК) у частині другій пункту 34 Восьмої Загальній доповіді [CPT/Inf (98) 12] зазначає, що особливу увагу слід приділяти обладнанню кімнат для підопічних та місць відпочинку.

4. Під час відвідування закладу групою НПМ встановлено, що 12.07.2025 внаслідок буревію пошкоджено дах головного корпусу пансіонату, що призвело до втрати його цілісності. Внаслідок пошкодження покрівлі житлового корпусу пансіонату, відсутній належний захист будівлі від атмосферних впливів, що унеможливорює створення безпечних та належних житлових умов.

5. Підопічні закладу харчуються з металевого посуду та використовують при прийомі їжі тільки ложки (фото 19). Європейський комітет із запобігання катуванням та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню у Восьмій Загальній доповіді [CPT/Inf (98) 12] зазначає, що слід надавати підопічним можливість використовувати елементи звичайного «нелікарняного» життя – наприклад користуватися відповідним посудом та столовими приборами, що є невід'ємною частиною програми психосоціальної реабілітації.

6. У ході відвідування закладу групою НПМ встановлено перенаселення в житлових кімнатах пансіонату, що є порушенням норм житлової площі на одну особу та не відповідає вимогам ДБН В.2.2-18:2007 «Будинки і споруди. Заклади соціального захисту населення» (далі – ДБН В.2.2-18:2007).

Наприклад, площа однієї з кімнат становить 21,99 м², а сама кімната розрахована на проживання 5 осіб (в кімнаті наявні 5 ліжок). Відтак на одну особу припадає 4,39 м² (фото 20, 21).

Зазначене порушує передбачені чинним законодавством норми площі на особу (8-10 м²).

7. В одній із морозильних камер харчового складу закладу групою НПМ виявлено немарковані продукти харчування, що суперечить пункту 1 статті 32 Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів». Відсутність маркування унеможливорює визначення термінів придатності та дотримання умов зберігання (фото 22). Така практика створює підвищені ризики для життя і здоров'я підопічних, оскільки споживання продуктів із невстановленим походженням та строками зберігання може призвести до харчових отруєнь, інфекційних захворювань та навіть масових випадків отруєння у закладі.

Порушення права на повагу до приватного і сімейного життя (стаття 8 Європейської конвенції з прав людини)

8. У порушення пункту 35 Типового положення про будинок-інтернат для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 02.09.2020 № 772, житлові кімнати для двох і більше осіб не облаштовано ширмами для забезпечення приватності під час переодягання, проведення санітарно-гігієнічних процедур. Таким чином, підопічні змушені переодягатись та задовольняти фізіологічні потреби в житлових кімнатах у присутності інших підопічних (фото 23, 24).

Зазначене створює умови, за яких неможливе забезпечення приватності підопічним та наявності позитивного терапевтичного середовища, що не відповідає пункту 34 розділу III Стандартів Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводження чи покарання.

9. Групою НПМ встановлено, що одяг, у тому числі спідню білизну підопічних, не персоналізовано.

Відповідно до рекомендацій КЗК вищезазначені умови не сприяють зміцненню почуття самобутньої особистості та особистої гідності підопічних, а індивідуалізація одягу є однією із форм процесу лікування.

10. У санітарно-гігієнічних приміщеннях закладу встановлено по два унітази в межах одного туалетного блоку з частковим розділенням невисокою дерев'яною перегородкою, яка не забезпечує належного рівня візуального відокремлення для забезпечення права на приватність підопічних при здійсненні санітарно-гігієнічних процедур (фото 25).

Порушення прав осіб з інвалідністю та маломобільних осіб (стаття 9 Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю).

11. Приміщення закладу не пристосовані до потреб осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення, що не відповідає вимогам Державних будівельних норм В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд» (далі – ДБН В.2.2-40:2018), а саме:

не всі коридори житлового корпусу, в якому проживають підопічні, які відносяться до маломобільних груп населення, обладнані горизонтальними поручнями для полегшення їх пересування (фото 26);

вхідні дверні отвори до окремих приміщень житлового корпусу закладу мають недостатню ширину, що істотно обмежує або унеможлиблює доступ мешканців, які користуються кріслами колісними (фото 27, 28).

12. Групою НПМ встановлено, що на офіційному сайті закладу використовується слово «інвалід». Зазначене формулювання є дискримінаційним та не відповідає вимогам Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю. Крім того, Законом України № 2249-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України», прийнятим Верховною Радою України 19.12.2017, із законодавства України та офіційного вжитку виключено термін «інвалід» і замінено його терміном «особа з інвалідністю».

Порушення права на ефективні засоби юридичного захисту (стаття 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, статті 40, 57, 59 Конституції України).

13. Відповідно до статті 14 Закону України «Про безоплатну правничу допомогу» переважна більшість підопічних місць несвободи з тих чи інших причин належить до переліку суб'єктів права на безоплатну вторинну правничу допомогу, гарантовану державою, яка полягає у наданні правничих послуг, спрямованих на забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина, захисту цих прав і свобод, їх відновлення у разі порушення, що полягають у наданні правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань; складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру; здійснення представництва інтересів особи в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; забезпечення захисту особи від обвинувачення; надання особі допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правничої допомоги та медіації.

Під час проведення конфіденційних бесід з підопічними закладу деякі з них висловлювали скарги на відсутність доступу до правничої допомоги, що стосується питань: переведення до інших закладів, управління майном, отримання державної соціальної допомоги.

Це все є результатом відсутності налагодженої співпраці пансіонату з місцевим центром з надання безоплатної вторинної правничої допомоги, що,

у свою чергу призводить до порушення прав підопічних на доступ до професійної правничої допомоги.

Відсутність юридичної підтримки ускладнює отримання підопічними необхідної інформації та консультацій, що, в свою чергу, негативно впливає на вирішення їх правових питань та обмежує можливості для захисту своїх прав і свобод.

Інші порушення.

14. Групою НПМ встановлено, що до геріатричного пансіонату переміщено 110 підопічних із загальної кількості осіб зі стійкими психічними порушеннями, яких 11.04.2025 було тимчасово переведено з комунальної установи Малижинський психоневрологічний інтернат у зв'язку із необхідністю термінового вивільнення корпусу Всеукраїнського лікувально-реабілітаційного центру «Циблі», де зазначені підопічні проходили лікування.

Наразі склалася ситуація, за якої повернення підопічних за місцем їх проживання/перебування є неможливим відповідно до протоколу № 13 засідання Ради оборони Харківської області від 25.04.2024. Крім того, у зв'язку з безпековою ситуацією ще троє осіб зі стійкими психічними розладами були переведені з комунальної установи «Безмятеженський психоневрологічний інтернат».

Однак геріатричний пансіонат за своїм функціональним призначенням не передбачає проживання осіб із тяжкими психічними розладами, оскільки у його структурі відсутнє психоневрологічне відділення. У закладі немає лікаря-психіатра, а персонал не має спеціальної підготовки для роботи з цією категорією осіб.

Через неможливість забезпечення відповідного нагляду, адміністрація фактично ізолює підопічних зі стійкими психічними порушеннями на окремому поверсі житлового корпусу, що призводить до обмеження їхнього права на свободу пересування.

15. Під час відвідування закладу групою НПМ встановлено, що у двох підопічних немає опікунів, а у ще одного опікун не виконує своїх обов'язків. Зазначене призводить до порушення прав підопічних, зокрема неможливості представництва їх інтересів у суді, взаємодії з органами влади, укладення договорів на отримання медичних послуг, а також неможливості отримання інформації про належне їм майно та здійснення розпорядження ним тощо.

Окрім цього, у порушення статей 46, 48 Конституції України, статей 37, 60 Цивільного кодексу України, статей 5, 10 Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» та статей 25 і 28 Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю зазначені підопічні не отримують частини пенсії у розмірі 25 %, яка раніше виплачувалася їх опікунам.

III. РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Міністерству соціальної політики, сім'ї та єдності України, Національній соціальній сервісній службі України:

вжити в межах компетенції заходів, спрямованих на припинення та усунення виявлених порушень, зокрема організувати та провести перевірку дотримання вимог законодавства під час надання соціальних послуг комунальною установою Хорошевський геріатричний пансіонат, а також у межах здійснення контролю за діяльністю відповідного структурного підрозділу місцевої держадміністрації, надати оцінку діям чи бездіяльності відповідних посадових осіб Харківської обласної військової адміністрації.

2. Харківській обласній військовій адміністрації, Харківській обласній раді:

вжити заходів щодо усунення наведених порушень прав осіб, яким надаються соціальні послуги зі стаціонарного догляду, а також причин та умов, що сприяють таким порушенням, їх недопущення у подальшій діяльності пансіонату;

забезпечити облаштування на території закладу укриття з урахуванням вимог чинного законодавства;

розглянути можливість виділення додаткового фінансування з метою проведення ремонту покрівлі 2-го житлового корпусу закладу;

забезпечити утворення у закладі психоневрологічного відділення або здійснити переведення підопічних, які мають стійкі психічні розлади, до закладу відповідного профілю.

3. Комунальній установі Хорошевський геріатричний пансіонат забезпечити:

підопічним доступ до чистої питної води;

створення належних умов для проживання підопічних, а саме прибрати дерев'яні щити з ліжок підопічних та облаштувати ліжка матрацами належної якості;

оновлення твердого інвентарю;

проведення ремонту покрівлі житлового корпусу пансіонату;

дотримання норм житлової площі на одну особу;

можливість підопічним користуватись неметалевим посудом та столовими приборами;

маркування продуктів харчування у морозильних камерах на харчовому складі закладу;

дотримання права підопічних на приватність, зокрема облаштувати кімнати, у яких проживає більше ніж одна особа, ширмами, туалетні кімнати дверями;

персоналізацію одягу та взуття підопічних;
дотримання вимог ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд»;
утворення у закладі психоневрологічного відділення;
проведення для персоналу закладу спеціалізованого навчання та тренінгів з догляду й взаємодії з особами, які мають тяжкі психічні розлади, із залученням профільних фахівців;
припинення практики ізоляції підопічних;
налагодження співпраці з місцевим центром з надання безоплатної правничої допомоги;
вжиття заходів для призначення опікунів підопічним, які фактично залишилися без опіки.

Додатки: фотоматеріали на 7 арк. в 1 прим.

Керівник групи НПМ

**Головний спеціаліст відділу реалізації
національного превентивного механізму
в закладах соціального забезпечення та
освіти Департаменту з питань реалізації
національного превентивного механізму
Секретаріату Уповноваженого Верховної
Ради України з прав людини**

Марина ЧЕРЕВКО

Фото 1



Фото 2



Фото 3



Фото 4



Фото 5



Фото 6



Фото 7



Фото 8



Фото 9



14

Фото 10



Фото 11



Фото 12



Фото 13



15

Фото 14



Фото 15



Фото 16

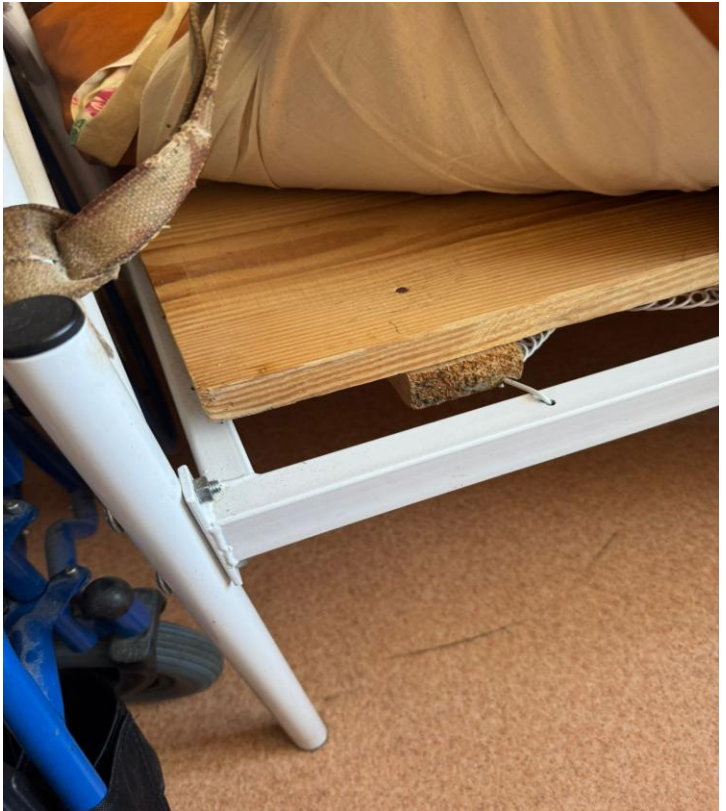


Фото 17



Фото 18

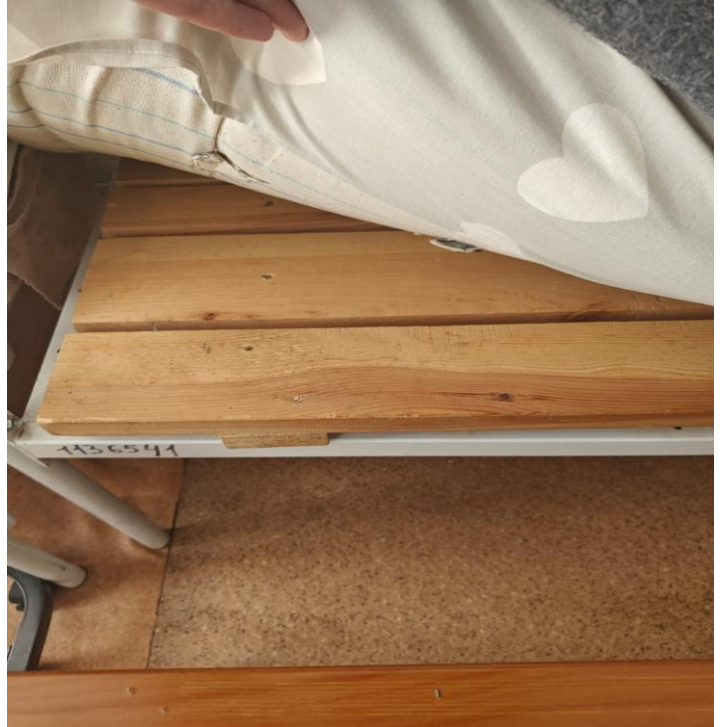
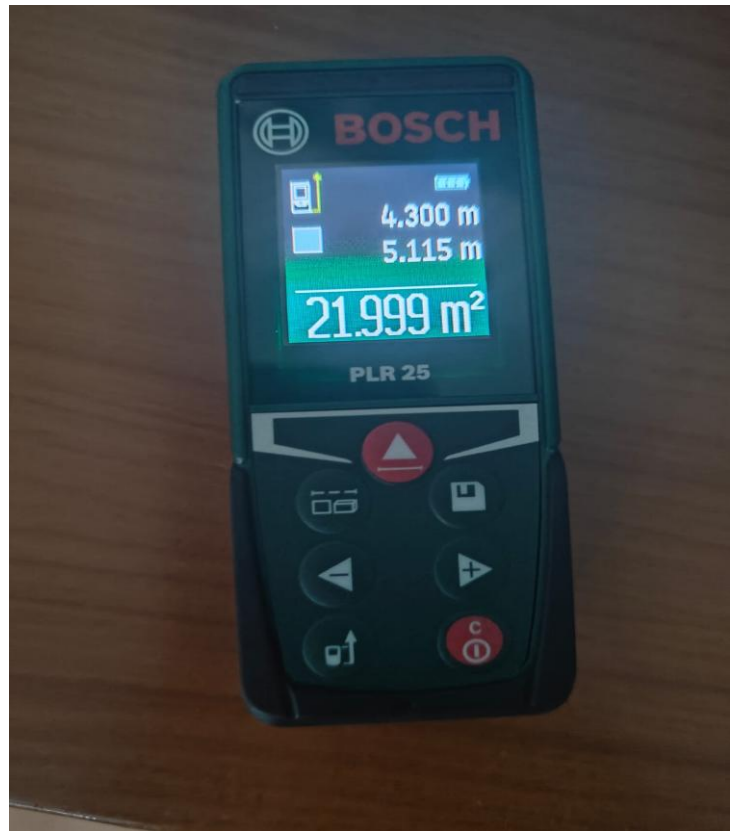


Фото 19



Фото 20



Φοτο 21



Φοτο 22



Φοτο 23



Φοτο 24

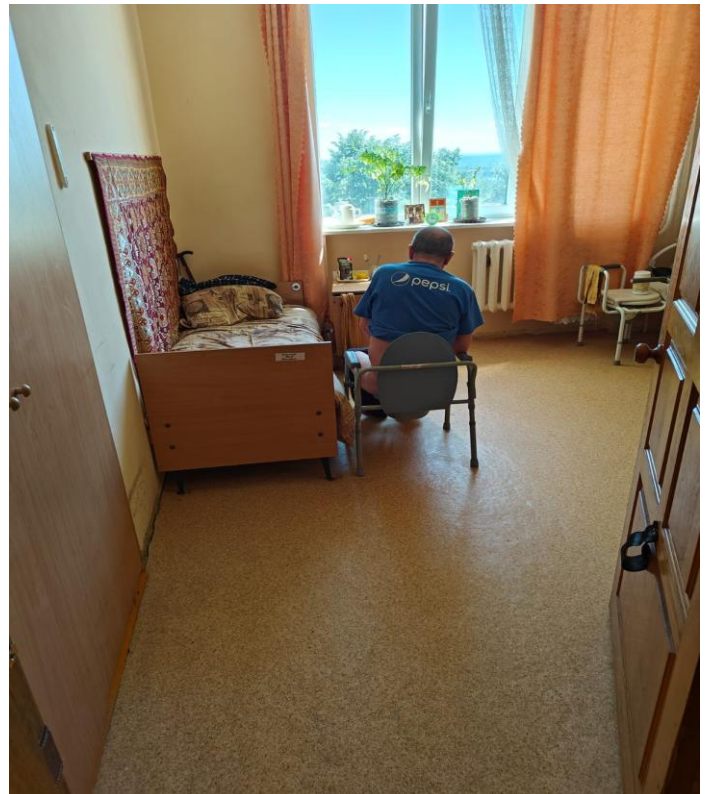


Фото 25**Фото 26****Фото 27****Фото 28**